

İdlib'in Orta Doğu Konjonktüründeki Stratejik Rolü

Elvin ABDURAHMANLI
Azerbaycan Cumhuriyeti Diaspora Bakanlığı
abdurahmanlielvin@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0629-8317

Araştırma Makalesi

DOI:...

Geliş Tarihi: 18.07.2021

Kabul Tarihi: 19.08.2021

Atıf Bilgisi

Abdurahmanlı, E. (2021). İdlib'in Orta Doğu Konjonktüründeki Stratejik Rolü, *Ahi Evran Akademi*, 2(2), 13-28

ÖZ

Makalenin giriş kısmında Suriye iç savaşının ortaya çıkışı ve kısa zaman içerisinde küresel güçlerin dâhil olduğu bir bölge haline gelme süreci ve Esad'ın orantısız güç kullanımı analiz edilmiştir. Makalede özellikle BM mülteci sorununa yaklaşımına yer verilmiştir. "Suriye'de Bulunan Küresel Güçlerin Nedeni" isimli başlıkta ise Suriye iç savaşında küresel güçler ele alınarak bu bölgede bulunma nedenleri analiz edilmiştir. İdlib başlığında ise İdlib şehrinin Orta Doğu konjonktüründeki rolü ve stratejik önemi belirtilmiştir. Makalede özellikle İdlib'deki son durum ele alınmış, burada yürütülen Astana ve Soçi süreçleri analiz edilmiştir. İdlib'in stratejik başlığı altında ise bu bölgede bulunan ve hâkim gruplar analize tabi tutulmuştur. Çatışma Paradigmaları ve M4-M5 Karayolu başlığın altında İdlib bölgesinde Türkiye ABD ve Rusya'nın çatışma paradigmatları göz önüne alınarak DYÇ-Düşük Yoğunluklu Çatışma ve YYD-Yüksek Yoğunluklu Diplomasi yöntemleri örneklerle gösterilmiştir. İlâveten de bu başlık altında M4-M5 karayollarının önemi gösterilmiştir. Türkiye'nin İdlib'deki Stratejisi isimli başlıkta İdlib'in Türkiye için önemi ve BM 51. Maddesi, Adana mutabakatı ve Soçi mutabakatı kapsamında bu bölgede olma sebepleri belirtilerek İdlib'deki Türk Silahlı Kuvvetlerinin son durumu analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Soçi Zirvesi, PYD-YPG terör örgütü, M4-M5 Karayolu, Rejim güçleri.

Strategic Role of İdlib in the Middle East Conjection

ABSTRACT

In the introduction part of the article, the emergence of the Syrian civil war and the process of becoming a region where the global powers are included in a short time and the disproportionate use of the power of Assad was analyzed. The article specifically addresses the approach to the UN refugee problem. In the title of "The Reason of the Global Powers in Syria", the reasons for their presence in this region were analyzed by discussing the global forces in the Syrian civil war. In Idlib's title, the role and strategic importance of Idlib city in the Middle East conjuncture are stated. In the article, especially the latest situation in Idlib is discussed, the Astana and Sochi processes carried out here are analyzed. Under Idlib's strategic heading, the dominant groups in this region were subjected to analysis. Conflict Paradigm sand M4-M5 high way heading to the United States and Russia to Turkey under Idlib conflict paradigms considering DYC Low-Intensity Conflict and HFD-High Density diplomatic methods have been demonstrated with examples. In addition, the importance of M4-M5 highways is shown under this heading. Turkey's Strategy is of importance for the title to Idlib in Turkey in Idlib and UN Article 51, Adana, Turkey reconciliation, and the latest status of the Turkish Armed Forces in Idlib stating the reason you are in this area as part of the Sochi agreement was analyzed.

Keywords: Sochi Summit, PYD-YPG terrorist organization, M4-M5 Highway, Regime forces.

Giriş

2011 yılında süren Arap Baharı olayları Suriye içinde neredeyse 9 yıldır süren bir iç savaşın başlangıcını beraberinde getirmekteydi. 2011 yılının 15 Mart tarihinde Suriye'nin Ürdün'le sınırında bulunan güneybatısındaki Dara ilinde öğrenci grubundan oluşan kişilerin okul duvarlarına yazdığı kelimelerle iç savaşın bir nevi fitilini ateşlediği bilinmektedir. Suriye başkanı Esad'a karşı yazılan kelimeler şu şekilde ifade edilmiştir (Anadolu Ajansı Resmi Sitesi, 2019):

“Ey doktor (Beşşar Esed) şimdi sıra sende”

Suriye 2011 öncesinde neredeyse diktatör bir rejimle yönetilen, işsizlik oranının yüksek rakamlarda olan bir ülke konumundaydı. Ülkenin şimdiki devlet başkanı olan Beşer Esad 2000 yılının haziran ayında babası Hafız Esad'ın hayatını kaybetmesi sonucu koltuğu devralmış ve 2000 yılından 2011 yılına kadar ülke ekonomik ve siyasi istikrarsızlık hükmetmiş durumdaydı. Ayrıca Esad aile döneminde ülkede yolsuzluk oranı çok yükselmişti. Ülkede siyasi ve basın özgürlüğü kısıtlanmış durumdaydı. Halkın neredeyse tamamı bu yönetim sisteminden rahatsızlığını ifade ediyordu. 2011

yılının mart ayında başlayan gösteriler sonucu Beşer Esad'ın emriyle sert önlemler alınmaya başlandı. Alınan önlemler aşağıdaki şekilde olmuştur:

- Sokağa çıkma yasağı
- Protestodan vazgeçmeyerek direnen şahıslara karşı orantısız güç kullanılması
- Ordu gibi güvenlik güçlerinin sokakları kontrol altına alınması

Yukarıda belirtilen önlemler sonucu Halep şehrinde protesto yapan insanlara karşı güvenlik güçlerinin gerçek mermi kullanması sonucu birçok öğrencinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlandı. Bu olayın ardından protestocular silahlı mücadele yolunu benimseyerek Esad güçlerine karşı silahlı mücadeleye başladılar. Böylelikle ülke neredeyse 9 yıl süren bir iç savaşa adım-adım sürüklendi. Esad karşıtı eylemciler Esad'ın istifasını istemesine rağmen Esad protestocuların bu isteğini reddederek ülkeyi yöneteceğinde kararlı olduğunu ve bütün bu eylemleri yabancı devletlerin isteğiyle kurulduğu bir oyun olarak nitelendirdi (Kömürçü, 2018). Suriye iç savaşı yıl bazında aşağıdaki şekildedir:

- Yukarıda belirtildiği gibi 2011 yılının mart ayının 15'i öğrenciler tarafından barışçıl olarak yönetime karşı düzenlenen protestolar daha sonra şiddetli şekilde bastırılmaya çalışılınca ülkede devlet karşıtı çatışmalar arttı ve bunun üzerine
- Nisan ayının 26'ı Esad'ın isteği üzerine güvenlik güçleri protestoyu bastırmak amacıyla DERA iline girdi.
- 2012 yılının şubat ayına gelindiği zaman ise artık ülke bir iç savaş durumuna girmiş ve ülkede Esad'a karşı halk dışında PKK terör örgütünün Suriye kolu olan PYD-YPG terör örgütleri Kobani ve Afrin civarlarında silahlı saldırılar düzenlemeye başlamıştı. 2012 yılının Aralık ayında YPG-PYD terör örgütü Afrin ve Kobaniyi Esad güçlerinde devralarak bölgede sözde yönetim kurmaya çalıştı.
- 2013 yılında Türkiye Suriye'de 460 km genişlikte 32-40 km derinlikte güvenli bölge oluşturulması ve sivillerin bu bölgelere yerleştirilmesini belirten bir plan sundu ABD'ye. Bu plan üç aşamadan oluşmaktaydı. Planda ayrıca ABD ve koalisyon güçleriyle birlikte ortaklaşa kara operasyonu da dahil edilmiştir (Işık, 2019).
- 2013 yılının 21 Ağustos tarihinde başkent Suriye'nin başkenti olan Şam'a bağlı olan Doğu Guta bölgesine Esed rejim güçleri tarafından kimyasal saldırı düzenlendi. Bu saldırı sonucunda 1400'den fazla sivil hayatını kaybetti. Eski başkanı ABD başkanı Barack OBAMA Rusya devlet başkanı ile Esed güçlerinin kimyasal silah kullanmasını yasaklama ve imhası üzerinde anlaşmaya varıldı. Bu anlaşma sürecinde Rejim elinde bulundurduğu kimyasal silahları imha ederek bu silahların çoğunu 2014 yılının 19 Ağustos tarihine dek Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons-Kimyasal Silahları Yasaklama Örgütüne devretti (Temizer, 2019).
- 2014 yılının Haziran'ında Esad rejimi eski gücünü kaybetmeye başladı ve İŞİD-DAEŞ terör örgütü Suriye'nin Rakka şehrini ele geçirdi ve hilafet ilan etti.
- 2014 yılının Eylül ayının 22-i koalisyon güçleri ve ABD İŞİD-DAEŞ terör örgütüne hava operasyonu düzenledi. 8 gün sonra Rusya Suriye iç savaşına dahil olarak Esad rejimine destek vermeye başladı.
- 2015 yılının 18 Aralık tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Suriye iç savaşı ile ilgili 2254 sayılı kararı kabul etmiştir. Bu kararda iç savaşın sonlandırılması kısa zaman içerisinde tarafların siyasi çözüm yolları üreterek anlaşması ve sivillere karşı saldırıların sonlandırılmasını içermektedir. Bu süreç BM tarafından denetlenecek ve resmi görüşler 2016 yılının ocak ayında başlaması ön görülmüştür (Ulutaş, Yeşiltaş, & Acun, 2017).
- BM sözleşmesinin 51. Maddesi gereğince hareket eden Türkiye Cumhuriyeti. Meşru müdafaa hakkını kullanarak. Suriye'de bulunan terör örgütlerini etkisiz hala getirilmesi için Fırat Kalkanı isimli harekât gerçekleştirilmiştir. Bu harekât 2016 yılının 24 Ağustos tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri Özgür Suriye Ordusuyla birlikte gerek taktik gerekse de operasyonel harekât başlattı ve harekâtın 217. Gününde terör örgütlerinin ele geçirdiği toprakların 2055 km geri alınmış ve bu bölgelerin güvenliği sağlanmıştır (Anadolu Ajansı Resmi İnternet Sayfası, 2019).

- Türkiye Cumhuriyeti'nin arabuluculuk diplomasisi ile Rusya Federasyonu'nun katkısıyla Kazakistan'ın başkenti Astana'da 22-23 Ocak 2017 yılında başladı. Süreç kapsamında Esad rejimi konusunda devletler anlaşamadı (Bbc News İnternet Sayfası, 2017). Bu süreç 2017 yılı içerisinde 23-24 Ocak, 15-16 Şubat, 14-15 Mart ve Mayıs'ın 3-4'ü görüşler yapılırsa da taraflar olumlu bir sonuca ulaşamamıştır.
- 2017 yılının 4 Nisan tarihinde Esedgüçleri Suriye'nin kuzeyindeki İdlib'e bağlı olan Han Şeyhun beldesine kimyasal saldırı düzenlemiş ve saldırıda 100'ün üzerinde suçsuz sivil insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur(Süleyman & Karacaoğlu, 2017).
- 2018 yılının 28 Ocak tarihinde TSK Suriye'nin Halep iline bağlı önemli ilçelerinden olan Afrin'de mevcut olan PKK terör örgütünün kolu YPG terör örgütünün elinden geri alınması için Zeytin Dalı Harekâtı başlattı (Kako & Koparan, Zeytin Dalı Harekati'nin ikinci yıl dönümü, 2020).
- 2018 yılının 30 ve 31 Ocak tarihlerinde Rusya Federasyonu'nun Soçi kentinde Türkiye ve Rusya'nın isteği üzerine görüş gerçekleştirildi. Bu görüşmelerin ana amacı Suriye'deki iç savaşın barışçıl şekilde çözüme ulaştırılmasını kapsamaktaydı. Görüşmede 150 kişiden oluşan bir anayasa komitesi kurulması kabul edildi. Görüşmelerdeki Türkiye Cumhuriyeti heyeti Suriye'deki muhalefetle 50 isimde oluşan listeyi komiteye sunmuştur (Bbc Resmi İnternet Sayfası, 2018). Bu süreç içerisinde İranlı Şİİ gruplar ve milisler Esad rejimine askeri ve lojistik desteği sağlamıştır.
- 2018 yılının 17 Eylül tarihinde zirve görüşü niteliğinde olan Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ve Rusya Federasyonu devlet başkanı Vladimir Putin'in katılımıyla Soçi Mutabakatı için bir araya gelindi. Soçi mutabakatında Suriye'nin İdlib şehrinin silahlardan temizlenmiş bir bölge kurulması, Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygı duyulması ve 150 saat içerisinde Türkiye-Suriye sınırının 30 kilometrelik bir kısmının YPG terör örgütünden bölgenin temizlenerek herhangi bir terör örgütü sızıntısına iki tarafında önlemesine çalışılması üzerinde taraflar anlaşmaya varmıştır (STAR Retmi İnternet Sayfası, 2020).
- 2018 yılının Eylül-Aralık ayları arasında Esad rejimi sivillere yönelik silahlı saldırıyı artırdı. Bu saldırılar sonucu 150'nin üzerinde suçsuz insan hayatını kaybetti.
- 2019 yılının 12 Mart tarihinde Esad Rejimi uluslararası hukukta kullanımı yasak sayılan fosfor bombasıyla İdlib şehrinin sivil yerleşim kısımlarına saldırı düzenlendi. Günümüzde Suriye devletinde 3 milyon 100 bin sivil yardım beklemektedir(Anadolu Ajansı Resmi Sitesi, 2019).

BM 2017 yılı raporuna göre Suriye iç savaşı sonucunda 6.1 Milyon sivil vatanından göç etmek zorunda kaldı. 2011-2017 yılları arasında 117 bin sivil rejimin tutuklamalarıyla hapsedildi (İnsan Hakları İzleme Örgütü-Human Rights Watch, 2017). BM mülteciler örgütünün 2018 yılında verdiği resmî sonuçlara esasen 137 bin Suriyeli Afrin bölgesinde 3500 sivil ise Halep'e bağlı Fafeen bölgesinde mülteci durumunda ve çadır kamplarında ikamet etmektedir (UNHC-BM Mülteci Örgütü Resmi Sitesi, 2018). 5 milyonun üzerinde Suriyeli mülteci olarak Lübnan, Ürdün ve Türkiye'ye mülteci kısmında sığınmakta ve günümüzde 5 milyon Suriyeli ise kendi ülkesinde ulaşımı zor bölgelerde güvenlik endişesi olan kısımlarda ikamet etmektedir (Kömürcü, 2018)

Suriye'de Bulunan Küresel Güçlerin Nedeni

Suriye'de 2011 yılının mart ayının 11'i Esad rejimine karşı barışçıl başlayan gösteriler önce iç savaşa sonrasında ise küresel güçlerin ve terör örgütlerinin dahil olduğu bir savaşa dönüştür. Suriye'de günümüzde Esad rejimi, Rusya, ABD, Koalisyon güçleri, Suudi Arabistan, İran gibi devletler çatışma halindedir. Savaşın bu kadar sürmesinin nedeni Suriye'deki olan küresel güçler savaşın bu kadar sürmesi için Suriye'de rejim karşıtı veya rejim tarafına gerek maddi gerekse de askeri lojistik destek sağlamaktadır. Savaşın bu kadar uzun bir süre devam etmesinin en önemli sebeplerinden biri ise Sünni ve Şii mezhepler arasındaki çatışmaların olması ve küresel güçlerin Suriye'deki bu mezheplere destek sağlamasıdır. Ayrıca Suriye'de İŞİD-DAEŞ ve PYD/PKK terör örgütleri mevcudiyetini korumakta buda Suriye'nin yeniden istikrar sağlamasına zorluk yaratmakta.

Rusya ve İran Esad rejimine destek vermeğe devam etmekte. İran Hizbullah üzerinden Suriye'de süren savaşa maddi destek sağlamaktadır. Suudi Arabistan ise Suriye'de İran güçlerine karşı savaşıma devam etmektedir. PKK terör örgütünün kolları olan PYD/YPG Rusya ve ABD'nin 2011 yılından 2020 yılına kadar fon desteği ve lojistik desteği ile ayakta kalarak Suriye ve Irak toprakları üzerinde sözde Kürdistan devletini kurmaya çalışmakta ve bu da Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırlarına tehdit oluşturmaktadır (Kömürcü, 2018). Suriye'de ABD her türlü destek verdiği YPG/PKK Suriye sınırları içerisinde %28 hâkimiyet sağlamaktadır. Diğer taraftan Suriye'de %2-lik bir araziye İŞİD-DEAŞ terör örgütü kontrol alanında tutmaktadır. Son 9 yılda Esad rejimi Rusya ve İran'ın desteği sonucu ülkede siyasi rejim üzerinde %60'ında hâkimiyetini geri aldı (Anadolu Ajansı Resmi Sitesi, 2019). Rusya'nın Suriye'de olma sebebi Tartus deniz üssü olduğunu söyleye biliriz. Belirtmek gerekiyor ki, Tartus deniz üssü SSCB döneminden bugüne kadar Akdeniz kıyısında kullandığı bir deniz üssü. Esad rejimi değiştiği takdirde bu üssün kullanılması kaybedecek. Bu sebepten dolayı Rusya Esad rejimini halen ısrarlı bir şekilde desteklemeye devam ediyor (Türkoğlu, 2015). Diğer taraftan Suriye'nin kuzeybatısında Rusya'nın hava üssü olan Lazkiye bölgesinde yerleşen Hmeymim Hava Üssü hava üssü var. Bu hava üssünde Rusya'ya mahsus askeri radarlar, Miq-29 askeri saldırı uçakları ve Askeri mühimmat taşınması için Antonov uçakları bulunmaktadır (Marcus, 2015). ABD 2014 yılında Suriye savaşına dahil oldu ve burada PKK terör örgütünün Suriye kolu olan YPG-PYD' ye destek vererek. Terör örgütünün Suriye'de ele geçirdiği bölgelerde 22 üs kurarak ve asker yerleştirdi. 2019 yılının 9 Ekim tarihinde TSK tarafından Barış Pınarı harekâtı zamanı ABD 16 üssünden geri çekildi. TSK tarafından başarılı bir şekilde 2019 yılının 25 Kasım tarihinde tamamlanan bu harekâtın ardından ABD ordusu 6 üsse ve askeri yerleşimlere geri dönmüştür. ABD ordusunu geri döndüğü üsler ve askeri noktalar aşağıdaki şekildedir:

- Sirrin
- Rakka
- Haseke
- Menbiç
- Tabka
- Ayn İsa

2019 yılında ABD başkanı Donald Trump Suriye sınırları içerisindeki askeri geri çekeceğini belirtti fakat hala ABD askeri Suriye sınırlarında varlığını sürdürmektedir (Misto, Koparan, & Kako, 2019).

İdlib

Suriye sınırları içerisinde yer alan İdlib eyaleti 4 milyonluk bir nüfus dan oluşmaktadır (Kako, 2020). İdlib'in doğusunda Halep, kuzey doğu kısmında Halep'e bağlı önemli bir ilçe olan Afrin ilçesi, İdlib'in güneyinde Hama ili, kuzeybatı kısmında ise Laskiye illi bulunmaktadır (Karacaoğlu & Tok, 2018). İdlib eyaleti aşağıdaki şehirlerden oluşmaktadır (Bbc New İnternet Sayfası, 2020):

- Harem,
- Cısr eş-Şuğur,
- İdlib şehri,
- Ariha,
- Maarat El Numan

İdlib 2011 -2014 yılları arasında rejim karşıtı muhaliflerden oluşmaktadır. Fakat 2011 yılı verilerine göre 1,5 milyon nüfusu olan İdlib 2014 yılında ABD'nin 2015 yılında Rusya Federasyonu'nun iç savaşa katılımıyla İdlib bu savaştan hava saldırılarıyla zarar gördü ve iç savaş sırasında Suriye'nin diğer bölgelerinden göç kabul ederek nüfus 4 milyona ulaşmıştır (Karacaoğlu & Tok, 2018). İdlib'de yaşayan 1 milyon insan Türkiye sınırına yakın bir noktada kamplarda ikamet etmektedirler. Birleşmiş Milletler Genel Sekreter Sözcüsü StephaneDujarricİdlib'de yaşayan sivil nüfusla ilgili aşağıdaki kelimeleri ifade etmiştir(United Nations Secretary-General, 2020):

“Suriye’de mevcut iç savaş dâhilinde İdlib’e olacak herhangi bir saldırı sonrası dünya büyük bir göçler karşı karşıya kalacaktır. Bunun içinde Suriye’deki barışı korumak açısından tarafların 2015 yılında BMGK tarafından kabul edilen 2254 sayılı karara uyması gerekmektedir.”

Suriye’de 2019 yılının ağustos ayında Esad rejimi ve Rusya, İdlib saldırıları sonucu 25 bin sivil Türkiye’nin oluşturduğu güvenli bölgeye göç etmek zorunda kalmıştır (Abdullah, 2019). Türkiye’nin İdlib ile 130 kilometrelik bir sınır mevcuttur. Bu sınırdaki en önemli konum ise uluslararası geçişlere açık olan Bab el-Hava Sınır Kapısıdır. Bu sınır kapısından bir ay içerisinde 1500-ün üzerinde insani yardım tırları geçmektedir. 2018-2020 yılları içerisinde gerek terör örgütleri gerekse de Esad rejimi ve rejimi destekleyen Rusya İdlib’e yönelik saldırıları artmıştır.

İdlib’in Stratejik Önemi

Türkiye Suriye’nin İdlib bölgesinde gerginliği sonlandırmak için 23-24 Ocak 2017 tarihinde geçirilen Astana görüşmeleri çerçevesinde 12 askeri gözlem noktası yerleştirdi. Türkiye’nin bu 12 askeri gözlem noktası kurma sebebi şu şekildedir. İdlib eyaleti içerisinde sayısız silahlı örgüt mevcuttur. Esad rejimiyle bu gruplar arasında çıkacak herhangi bir çatışmada bu grup üyelerinin Türkiye sınırlarına geçmesi bir tehlike yarata bilir ve buradaki 12 askeri gözlem noktasının amacı bu gibi tehlikeleri önlemektir (Anadolu Ajansı İnternet Sayfası, 2018).Türkiye burada bir nevi savunma refleksi göstermiştir diye biliriz. Bu bölgedeki M5 otoyolu önemli stratejik konuma sahip bir yol çünkü bu yol Suriye Türkiye ve Ürdün’ü birleştiren bir yoldur. İdlibAkdeniz’e açılan bir yolu diye biliriz. Bilindiği üzere İdlib’e bağlı olan Hama, Halep illeri ve Rus hava üssü olan Hmeymim Hava Üssünün Lâskîye bölgesinde yerleşmesi İdlib’in önemini yükseltmektedir. Türkiye Suriyeli sivil bireylerin haklarını gerek diplomasi masasında gerekse de sahada müdafaa etmektedir. İlâveten de Türkiye Suriye’nin bölünmesine karşıdır ve Suriye’de küresel güçlerin desteklediği terör örgütlerine karşı Türkiye Silahlı Kuvvetleri savaşmaya devam etmektedir. Suriye’nin İdlib bölgesinde Suriyeli muhalifler için stratejik konumu olan ellerindeki son cephedir. Askeri kapasitesine göre rejim karşıtı grupların çoğu İdlib bölgesinde yerleşmektedir. Bu gruplar aşağıdaki şekildedir (Bbc New Haber Sitesi, 2020):

İdlib’e Hâkim Gruplar:

- Feylak-ı Şam,
- Nasır Ordusu,
- Özgür İdlib Ordusu,
- 1.Sahil Tümeni,
- 2.Sahil Tümeni,
- 1.Fırka,
- Ordu, Seçkinler Ordusu,
- Şüheda El İslam Dareyya,
- El Huriyye Tugayı,
- 23. Fırka,
- Suriye Kurtuluş Cephesi,
- CeyşülAhrar
- Sukuru Şam grupları,
- Tahrir el-Şam (HTŞ), (cihad örgütü)

İdlib’de bulunan Sukuru Şam ve Ceyşül Ahrar grubu İdlib’in en büyük rejim karşıtı gruplarından. Bu iki grubun 70 binin üzerinde militanı olduğu bilinmektedir. Feylak-ı Şam, Nasır Ordusu, Özgür İdlib Ordusu, 1. Sahil Tümeni, 2. Sahil Tümeni, 1.Fırka, 2. Ordu, Seçkinler Ordusu, Şüheda El İslam Dareyya, El Huriyye Tugaye ve 23. Fırka grupları 2017 yılının mayıs ayında birleşerek "Ulusal Özgürleştirme Cephesini kurmuşlardı (Sputnik News İnternet Sayfası, 2018). İdlib bölgesinde diğer en büyük cihat örgütü olan Heyet Tahrir Şam örgütüdür. Bu cihadörgütü2017 yılının 28 Ocak tarihinde BM terör listesinde bulunan Nusra Cephesi’nin dağılmasının ardından 25000’in üzerinde militan, Cebhe Fetih el-Şam, Ensareddin Cephesi, Ceyş El Sünnası, Liva El-Şah ve Nureddin gruplarının

birleşmesi sonucu kurulmuştur. İlâveten de bu cihat örgütü Babülhava Sınır Kapısı'na yakın bir mevzide konumlanmaktadır.

Diğer taraftan Rusya 2018 yılından günümüze kadar Suriye'deki Akdeniz üzerindeki askeri kapasitesini çoğaltmaktadır (Karacaoğlu & Tok, 2018).2017 yılının Mayıs'ında zirve görüşü niteliğinde yapılan Soçi görüşünde tarafların çatışmasızlık noktaları üzerinde anlaşıldı. Bu çatışmasızlık noktalarından en önemlisi ise İdlib eyaleti olarak gösterilmişti. İdlib konusunda Rusya ve Türkiye arasında en önemli diplomatik görüşler 2018 yılında başladı. 2018 yılında İdlib hava sahası Rusya Federasyonu'nun Hava Kuvvetleri tarafından kontrol edilme süreci başladı. İdlib'deki bazı muhalif gruplar Türkiye tarafından desteklenmektedir.2019 yılının mart ayında Beşar Esad güçlerinin kullanılması yasaklı fosforlu bombayla İdlib şehrine saldırı düzenledi. Bu saldırı esasen de sivil yerleşimin çok olduğu kısımlara yapıldı (Anadolu Ajansı Resmi Sitesi, 2019).

2019 yılının haziran ayında Rus lider ve Türkiye Cumhurbaşkanı İdlib'in terörist gruplardan temizlenmesi konusunda anlaşıldı. İlâveten İdlib'in 20 kilometre genişliğinde bir kısmı silahlendirilmiş bölge oluşturulması konusunda mutabakata varıldı. 2019 yılının Ekim ayında Esad bu bölgelere ziyaret etmiş İdlib ile ilgili aşağıdaki kelimeleri ifade etmiştir (Bbc Dünya Haberleri İnternet Sayfası, 2019):

“İdlib bölgesi Suriye’de 9 yıldan fazla süren iç savaş ve terörün sonlandırılması açısından anahtar bir bölgedir bizim için.”

Rusya ve Esad rejimi İdlib'i muhalif gruplardan geri aldığı takdirde 9 yıldır süren bu savaşın galibi olacaktır. İdlib'de 2019 yılının Ekim ayında Suriye ordusu tarafından yapılan saldırılara Rus Hava Kuvvetleri destek vermesi sonucu İdlib'deki siviller Türkiye sınırına göç etmek zorunda kaldılar. Bu olay üzerine Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 2020 yılının ocak ayının 31-i aşağıdaki açıklamayı vermiştir (Gündoğmuş & Tosun, 2020):

“Türkiye günümüzde 3,6 milyon Suriyeliyi mülteciyi misafir olarak kabul etmektedir. Türkiye'nin artık olası herhangi bir göç dalgasına tahammülümüz yoktur. Türkiye Cumhuriyeti Suriye’de çatışan devletlerin ekonomik kazancı için kendi güvenliğinden olamaz ve İdlib’deki bu olaylara sessiz kalmamızı beklemesinler. Biz Türkiye olarak 3 hareket düzenledik ve bu operasyonların temel amacı YPG-PYD ve İŞİD-DAEŞ terör örgütlerinden bu bölgeleri temizlemektir. Türkiye o bölgelerde Adana Mutabakatı gereğinde teröristlere karşı operasyon düzenlemektedir.”

İdlib'e İran tarafından gönderilen militanlarda burada büyük güç oluşturmaktadır. İlâveten de bu bölgede İran'ın desteklediği farklı Şii gruplar mevcut. Bu gruplar ve İranlı milisler bu bölgede savaşarak kendi dini değerlerini koruduklarını tezini savunmaktadırlar.

İdlib'de Son Durum

Esad rejimi 2020 yılında İdlib operasyonlarını artırmaya başladı. Bu operasyonlar sonucu İdlib'e bağlı kentlerinden biri olan Maarat El Numan'ı kentine yakın konumları ele geçirdi ve böylelikle M4 karayolu Esad rejimine katıldı. Böylelikle Suriye'de önemli bir aktör olan Türkiye gözlem noktalarını kaybetmeye başladı. Bunun üzerine Türkiye bölgeye Cilve gözü sınır kapısından Sarmada ve İdlib'e asker takviye etmeye başladı. 2020 yılının ocak ayında Esad rejimi M4 ve M5 karayolu arasında Serakib kentini ele geçirdi. Suriye ordusunun Türk noktalarını vurması üzerine Rusya Türkiye'den Türk askerlerinin değişiklik gösterdiği zaman konumunun önceden verilmesini istedi. M5 karayolu üzerindeki Şam ve Halep arasındaki esas yolu birleştiren yol 28 Ocak 2019 tarihinde muhalifleri eline geçirdi.M4 karayolunda önemli bir kent olan Cisir eş-Şuğur bölgesinde Türkiye'nin gözlem noktası bulunmaktadır (Bbc New İnternet Sayfası, 2020). Türkiye bu bölgeye Hatay'a bağlı Reyhanlı ilçesi askeri mühimmat göndermeye devam ediyor. Diğer taraftan ise Türkiye mahsus hava kuvvetleri Rusya Federasyonu ile koordinasyonlu şekilde hareket etmektedir (Kako, 2020). BM Genel sekreteri İdlib konusunda aşağıdaki açıklamayı vermiştir (Trt Haber İnternet Sayfası, 2020):

“İdlib sorunu sadece Türkiye'nin sorunu olarak görülmemelidir. Bu sorun Birleşmiş Milletler, uluslararası toplum ve Avrupa Birliği'nin de ortak sorunudur. Çünkü Esad rejiminin devam eden saldırıları sonucu 300 bin sivil Türkiye sınıra ilerlemektedir ve sonrasında bu göç Avrupa'ya yöneleceklerdir.”

Çatışma Paradigmaları ve M4-M5 Karayolu

Türkiye bu bölge üzerinde diplomatik görüşmeleri halen sürdürmekte. Son 3 yılda Türkiye ile Rusya Federasyonu arasındaki görüşmeler iki şekilde yürütüldü. Bu yöntemler aşağıdaki şekildedir:

- DYÇ-Düşük Yoğunluklu Çatışma
- YYD-Yüksek Yoğunluklu Diplomasi

Daha önceleri Türkiye ABD ile yöntemin tersini Suriye'de 3 operasyonla kullanmıştı. ABD'nin terör örgütlerine desteği sonucu Türkiye bu bölgedeterör örgütlerine karşı yaptığı operasyonlar sonucu “yüksek yoğunluklu çatışma yaparak düşük yoğunluklu diplomasi” kullanmıştır. Bunun sonucunda ise Türkiye'ye karşı ekonomik yaptırımlar ve baskılar yapılmıştır. Günümüzde ise Türkiye Rusya ile YYD kullanarak çatışmayı azaltmış durumdadır. Diğer taraftan Rusya'dan aldığı destekle rejim 2019 yılının Ocagında başladığı saldırılar sonucu 2019 yılının sonuna kadar ileri derecede arazileri geri aldı. İdlib eyaletindeki en önemli kritik adres ise M4 ve M5 karayollarının kesiştiği Serakib bölgesidir (Özçelik, 2020). Diğer önemli bir husus ise M4 karayolu Lazkiye'in Halep ve Hama'yı birleştirmektedir. Bu bölge esasen de Ak Denize açılan bir kapı olarak görülmektedir. Rusya'nın rejime bu bölgede destek vermesinin tek nedeni askeri deniz üssünün kaybetmek istememesidir. Halep ile Şam'ı birbirine bağlayan diğer önemli bir stratejik yol ise M5 kara yoludur. Bu bölgenin diğer önemli bir güç unsuru olarak görülen İran Dera ve Kuneytra vilayetlerine destek vermektedir. 2019 yılının ocak ayından 2020 yılının ocak ayına kadar 1800'ün üzerinde insan hayatını kaybetmiş ve 1794000 insan ise Türkiye sınırı yakınlarında kamplara göç ederek hayatını bu kamplarda sürdürmektedir (Musa & Karacaoğlu, 2020). M4-M5 karayolları arasında bulunan Serakib kasabası 2019 yılının Aralığında muhalifler tarafından kontrol altına alındı.

Türkiye'nin İdlib'deki Stratejisi

Türkiye BM sözleşmesinin 51. Maddesi gereğince hareket ederek Meşru müdafaa hakkını kullanmış ve Suriye Türkiye sınırında konuşlanan terör örgütlerini etkisiz hala getirilmesi için Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı isimli 3 harekât gerçekleştirilmiştir. Türkiye İdlib konusunda uluslararası kuruluşların bu bölgede barışı sağlaması için uyarılarda bulundu fakat uluslararası kuruluşlar bölgeye istikrarı getirmede geç kaldı. Türkiye Soçi Mutabakatı kapsamında 7 gözlem noktası kumuş ve rejimin ilerlemesinin engellemiştir. İlavetende TSK bölgedeki sivillerin hayati riskini korumak için bölgede bulunmaktadır. Diğer taraftan İdlib Türkiye'ye sınır bir eyalet ve bu eyaletin YPG-PYD ve DAEŞ terör örgütlerinden temizlenmesine çalışmıştır. Suriye topraklarının bölünmesine ve burada sözde “Kürdistan” devletinin kurulmasının karşısını almaya çalışmaktadır. Türkiye'nin sınırında kurulacak bir terör devleti ülke için büyük bir güvenlik tehdidi oluşturmaktadır. Diğer önemli bir husus ise Türkiye NATO üyesi bir ülkesidir fakat bu konuda NATO işlevselliğinin göstermemektedir. İdlib konusunda en önemli gözüm süreci Astana sürecinde başladı diye biliriz. Türkiye bölgede barışın sağlanması için gerek Rusya gereksede İran ile diplomatik kapıları kapatmamaktadır(Fatih Muslu, 2020). Türkiye Milli Savunma Bakanı 2020 yılının 12 Şubat tarihinde NATO toplantısı kapsamın savunma bakanları ile görüştü. Görüşte İdlib konusunun çözümü konusunda önemini vurgulayan bakan Hulusi Akar bölgedeki insanlık dışı yapılan saldırıları NATO gündemine taşıdı (Sarp Özer, 2020). 28 Şubat 2020 tarihinde İdlib bölgesinde Esad rejiminin saldırısı sonucun 34 Türk Silahlı Kuvvetleri Askeri şehit olmuştur. Yapılan bu hain saldırı sonrasında Esad rejimi saldırı anının görüntüleri yayımladı(Milliyet Gazetesi İnternet Sayfası, 2020). Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay 34 şehidin hayatını kaybettiği bu saldırı ile ilgili bu kelimeleri ifade etti:

"Tarihe savaş suçlusı olarak geçecek terör devletinin başı Esed ve rejim unsurları bu alçakça saldırının bedelini ağır ödeyeceklerdir."

Saldırının ardından Rusya Savunma Bakanlığı'ndan olayla ilgili açıklama yapılmıştır. Yapılan açıklamada bu ifadeler yer almaktadır (Anadolu Ajansı, 2020):

“Rus savaş uçakları Türkiye askerlerinin bulunduğu konuma saldırı düzenlememiştir ve yapılan bu saldırıyı kınıyoruz ve Rusya Türkiye ile her zaman dayanışma içerisinde ve şehit ailelerine ve yakınlarına baş sağlığı dileriz.”

Yapılan saldırının ardından gelen taziye mesajları ve görüşmeler aşağıdaki şekildedir:

ABD: Başkanı Trump, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı arayarak taziyesini sundu ve yapılan bu saldırıyı kınadı.

ABD Savunma Bakanlığı: ABD savunma Bakanı Mark Esper Türkiye Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar'ı arayarak taziyesini sundu ve yapılan saldırı göz ardı edilemez ve bu saldırıyı gaddar bir saldırı olarak nitelendirdi.

Avrupa Parlamentosu: Parlamentonun Türkiye üzere koordinatörü Nacho Sanchez şehit olan Türk askerleri için üzüldüğünü ve Türkiye yalnız bundan sonraki yapacağı hamlelerde yalnız hareket etmemeli olduğunu bildirdi.

NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg: Yapılan bu saldırıyı kınadıklarını ve Esad rejimine verilen İran ve Rus desteğinin sonlandırılmasını istiyoruz ifadeleri kullanıldı.

Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı: Bakanlığın Twitter hesabından yayımlanan taziye mesajında: Kardeş ülke Türkiye'nin askerlerinin şehit olması haberi bizleri üzdü. Şehitlere Allah'tan rahmet diliyor ve Türk halkına taziyelerimizi iletiyoruz. Başın sağ olsun, kardeş Türkiye (Köse, 2020)."

Yapılan saldırının ardında Türkiye ABD'ye yakınlaştı ve bu durum Rusya'nı ciddi rahatsız etmektedir. Saldırı sonucu Türkiye-Rusya arasında iş birliğine zarar vermiştir. Ankara yapılan bu saldırının ardından ABD'den Patriot füzeleri isteğinde bulundu. Diğer taraftan Esad'a destek veren Rusya Suriye'deki istikrarı bozmaktadır (Değer Akal, 2020).

Sonuç

Makalede Orta doğu bölgesinde önemli bir yere sahip olan İdlib bölgesi stratejik önemi ülke bazında ele alınarak aşağıdaki sonuca varılmıştır. Bu bölgede bulunan Rus askerinin Esad rejimine verdiği destek açıkça görülmektedir. Bunun sebebi ise SSCB'den günümüze kadar aktif olan Lazkiye bölgesinde yerleşen Hmeymim Hava Üssü hava üssüdür. Rusya'nın sıcak denizlerdeki tek üssünü kaybetmemek için rejime desteğini ileri derecede sürdürmeye devam etmektedir. ABD bu bölgede PKK terör örgütünün kolları olan PYD/YPG terör örgütlerine lojistik desteği sürmektedir. Bu bölgede ABD'nin amacı Suriye'ni bölmek ve burada sözde Kürdistan devletini kurmak istemesidir. Burada da gizli bir nokta ise İsrail lobilerinin ABD kongresindeki desteği ve isteği üzerine olduğu görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti bu bölgeye BM 51. Maddesi gereğince meşru müdafaa gereğince kendi sınırını koruma amacıyla girmiş ve Suriye'de 3 operasyon düzenleyerek IŞİD-DAEŞ, PYD/YPG terör örgütünü bu bölgelerdeki aktifliğini azaltmıştır.

Kaynakça

- Abdullah, M. (2019). İdlib'de son 2 günde 25 bin sivil daha yerinden edildi. 06 01, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/idlibde-son-2-gunde-25-bin-sivil-daha-yerinden-edildi> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı. (2020). Dünyadan Esed rejimi ve destekçisi Rusya'nın İdlib'deki saldırılarına tepkiler. 05 28, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunyadan-esed-rejimi-ve-destekcisi-rusyanin-idlibdeki-saldirilarina-tepkiler/1748044> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı İnternet Sayfası. (2018). TSK İdlib'de son ateşkes gözlem noktasını kurdu. 06 08, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tsk-idlibde-son-ateskes-gozlem-noktasini-kurdu/1147979> adresinden alındı
- Anadolu Ajansı Resmi İnternet Sayfası. (2019). Fırat Kalkamı Harekatı'nın 3. yıl dönümü. 06 02, 2020 tarihinde https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/firat-kalkani-harekatinin-3-yil-donumu,_zg-187RcUa2q5uOrnhhZw/6qB7vU5IbUC6U_d5RSFXjQ adresinden alındı
- Anadolu Ajansı Resmi Sitesi. (2019). Suriye iç savaşı 9. yılına girdi. 05 30, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-ic-savasi-9-yilina-girdi/1417715> adresinden alındı
- Bbc Dünya Haberleri İnternet Sayfası. (2019). Beşar Esad İdlib'i ziyaret etti: 'Buradaki savaş, Suriye'nin tümündeki kaos ve terörü sonlandırmanın anahtarı'. 06 07, 2020 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50136573> adresinden alındı
- Bbc New Haber Sitesi. (2020). İdlib'de hangi örgütler var? 06 07, 2020 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51355880> adresinden alındı
- Bbc New İnternet Sayfası. (2020). İdlib nerede ve neden önemli? 05 24, 2020 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51361192> adresinden alındı
- Bbc News İnternet Sayfası. (2017). İran, Rusya ve Arap basınında Astana görüşmeleri. 06 04, 2020 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38731999> adresinden alındı
- Bbc Resmi İnternet Sayfası. (2018). Olaylı Soçi konferansından 'Anayasa Komitesi' kararı çıktı. 06 02, 2020 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42872573> adresinden alındı
- Değer Akal. (2020). İdlib'de büyük savaş artık kaçınılmaz mı? 05 30, 2020 tarihinde <https://www.dw.com/tr/idlibde-b%C3%BCy%C3%BCk-sava%C5%9F-art%C4%B1k-ka%C3%A7%C4%B1n%C4%B1lmaz-m%C4%B1/a-52531673> adresinden alındı
- Fatih Muslu. (2020). İdlib'in Önemi ne? 05 25, 2020 tarihinde <https://www.setav.org/5-soru-idlibin-onemi-ne/> adresinden alındı
- Gündoğmuş, Y. N., & Tosun, M. (2020). Cumhurbaşkanı Erdoğan: Türkiye'nin yeni bir düzensiz göç dalgasını tek başına göğüslemesi mümkün değildir. 06 07, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-turkiyenin-yeni-bir-duzensiz-goc-dalgasini-tek-basina-goguslemesi-mumkun-degildir/1718077> adresinden alındı
- İnsan Hakları İzleme Örgütü-Human Rights Watch. (2017). Suriye 2017 yılı raporu. New York: human rights watch.
- Işık, M. (2019). Güvenli Bölge Nedir? Türkiye İçin Neden Önemlidir? 06 04, 2020 tarihinde <https://www.sde.org.tr/mithat-isik/genel/guvenli-bolge-nedir-turkiye-icin-neden-onemlidir-kose-yazisi-10213> adresinden alındı

- Kako, A. (2020). İdlib'de yaşananlar. 06 30, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/10-soruda-idlibde-yasananlar/1723992> adresinden alındı
- Kako, A., & Koparan, Ö. (2020). Zeytin Dalı Harekatı'nın ikinci yıl dönümü. 06 04, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/zeytin-dali-harekatinin-ikinci-yil-donumu/1707348> adresinden alındı
- Karacaoğlu, B., & Tok, L. (2018). 10 soruda İdlib'in önemi. 05 24, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/10-soruda-idlibin-onemi-/1248040> adresinden alındı
- Kömürcü, M. C. (2018). Suriye'de neden iç savaş çıktı? 06 03, 2020 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/suriye-de-neden-ic-savas-cikti--molatik-300/> adresinden alındı
- Köse, T. (2020). İdlib'de Türkiye ve Rusya'nın Pozisyonu. Aylık Siyaset Toplum ve Ekonomi Dergisi.
- Marcus, J. (2015). Rusya Suriye'de ne amaçlıyor? 06 06, 2020 tarihinde BBC News İnternet Sayfası: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150916_suriye_rusya-jonathan_marcus_analiz adresinden alındı
- Milliyet Gazetesi İnternet Sayfası. (2020). İdlib'de zırhlı ambulans aracına saldırı. 06 06, 2020 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-haberler-idlibde-zirhli-ambulans-aracina-saldiri-1-askerimiz-sehit-oldu-6228309> adresinden alındı
- Misto, M., Koparan, Ö., & Kako, A. (2019). ABD'nin Suriye'deki konuşlanma şekli değişiyor. 06 06, 2020 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-nin-suriyedeki-konuslanma-sekli-degisiyor/1639956> adresinden alındı
- Musa, E., & Karacaoğlu, M. B. (2020). İdlib'de ılımlı muhalifler, stratejik önemdeki Serakib ilçesini rejim güçlerinden geri aldı. 05 29, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ilimli-muhalifler-idlibin-stratejik-onemdeki-serakib-ilcesini-geri-aldi/1746263> adresinden alındı
- Özçelik, N. (2020). Türkiye'nin İdlib'deki Askeri Stratejisi. Aylık Siyaset Toplum ve Ekonomi Dergisi. <https://kriterdergi.com/dosya-idlib-catismasi/turkiyenin-idlibdeki-askeri-stratejisi> adresinden alındı
- Sarp Özer. (2020). NATO zirvesinde Akar'ın çantasında 'İdlib dosyası' da yer alacak. 05 29, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/politika/nato-zirvesinde-akar-in-cantasinda-idlib-dosyasi-da-yer-alacak/1731065> adresinden alındı
- Sputnik News İnternet Sayfası. (2018). Suriye'deki silahlı üç muhalif grup 'Ulusal Özgürleştirme Cephesi'ne katılarak silahlı muhalifler arasında en büyük grubu oluşturdu. 06 06, 2020 tarihinde <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201808011034563668-suriye-uc-muhalif-grup-yeni-bir-olusum-altinda-birlesti/> adresinden alındı
- STAR Retmi İnternet Sayfası. (2020). Soçi Mutabakatı nedir? Soçi Mutabakatı maddeleri neler? 06 04, 2020 tarihinde <https://www.star.com.tr/guncel/soci-mutabakati-nedir-soci-mutabakati-maddeleri-nelerdir-haber-1518696/> adresinden alındı
- Süleyman, H., & Karacaoğlu, B. (2017). Han Şeyhun kimyasal silah katliamının 100. günü. 06 02, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/han-seyhun-kimyasal-silah-katliaminin-100-gunu/860618> adresinden alındı

Temizer, S. (2019). Esed rejimi Suriye'de 216 kez kimyasal silah kullandı. 06 05, 2020 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejimi-suriyede-216-kez-kimyasal-silah-kullandi/1442930> adresinden alındı

Trt Haber İnternet Sayfası. (2020). İdlib'in stratejik önemi. 05 24, 2020 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/gundem/rejim-hedefleri-sabaha-kadar-vuruldu-iste-yeni-goruntuler-463715.html> adresinden alındı

Türkoğlu, S. (2015). Suriye, Rusya için neden önemli? 06 06, 2020 tarihinde <https://www.sozcu.com.tr/2015/dunya/suriye-rusya-icin-neden-onemli-952597/> adresinden alındı

Ulutaş, U., Yeşiltaş, M., & Acun, C. (2017). HALEP SONRASI. HALEP SONRASI-Analiz. Ankara: SETA.

UNHC-BM Mülteci Örgütü Resmi Sitesi. (2018). Suriye'de artan insani yardım ihtiyacı UNHCR'yi alarma geçirdi. 06 07, 2020 tarihinde <https://www.unhcr.org/tr/19326-unhcr-alarm-escalating-syria-humanitarian-needs.html> adresinden alındı

United Nations Secretary-General. (2020). Note to Correspondents: In response to questions on the Russian-Turkish agreement for a ceasefire in Idlib. 06 06, 2020 tarihinde <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2020-03-05/note-correspondents-response-questions-the-russian-turkish-agreement-for-ceasefire-idlib> adresinden alındı

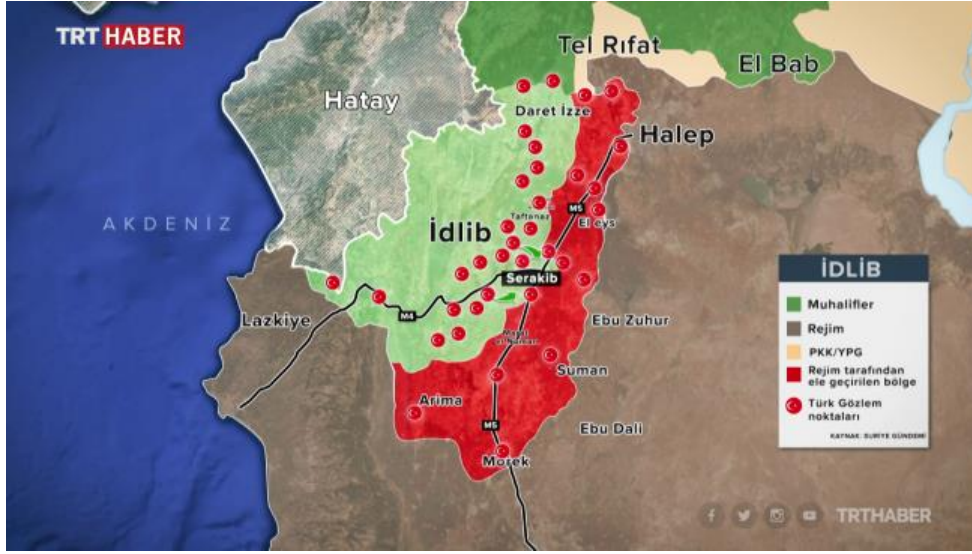
Ekler:

Ek:1

Kaynak: (Türkoğlu, 2015)

Ek:2

Kaynak: (Trt Haber İnternet Sayfası, 2020)

Ek:3

İdlib eyaleti

■ Türkiye'nin de desteklediği Suriyeli muhalifler ve Türk ordusu

■ Kürt güçleri

■ Suriye hükümeti

■ Cihatçı güçler

■ Suriyeli muhalifler

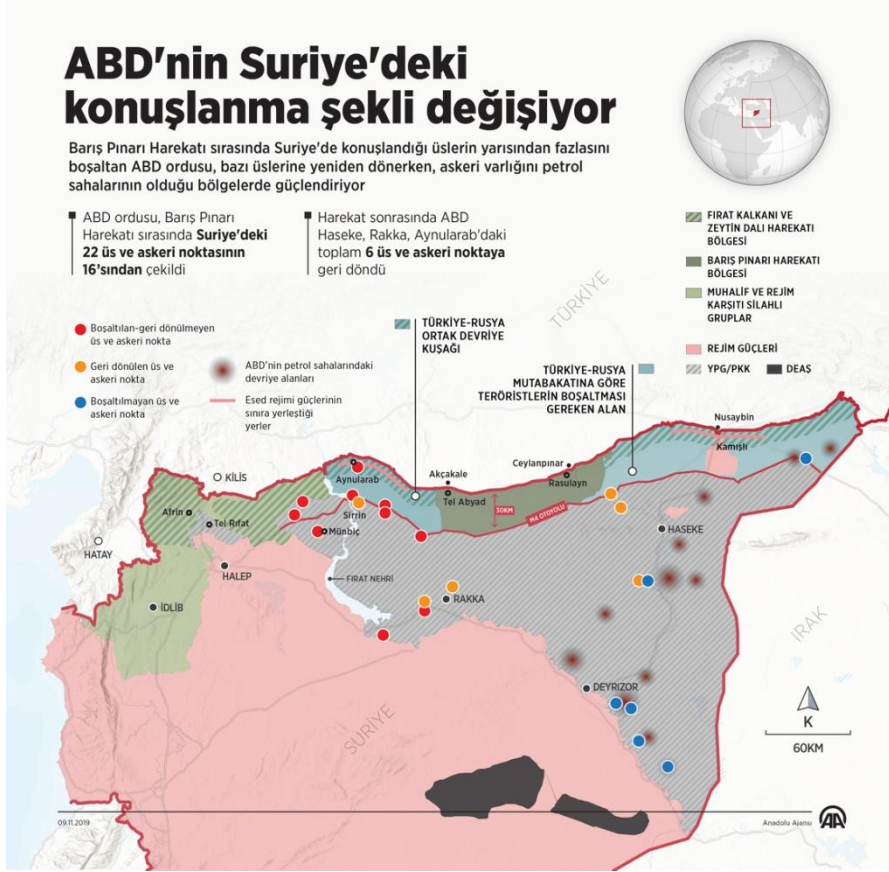

Kaynak: Jane's Conflict Monitor, 24 Şubat 2020

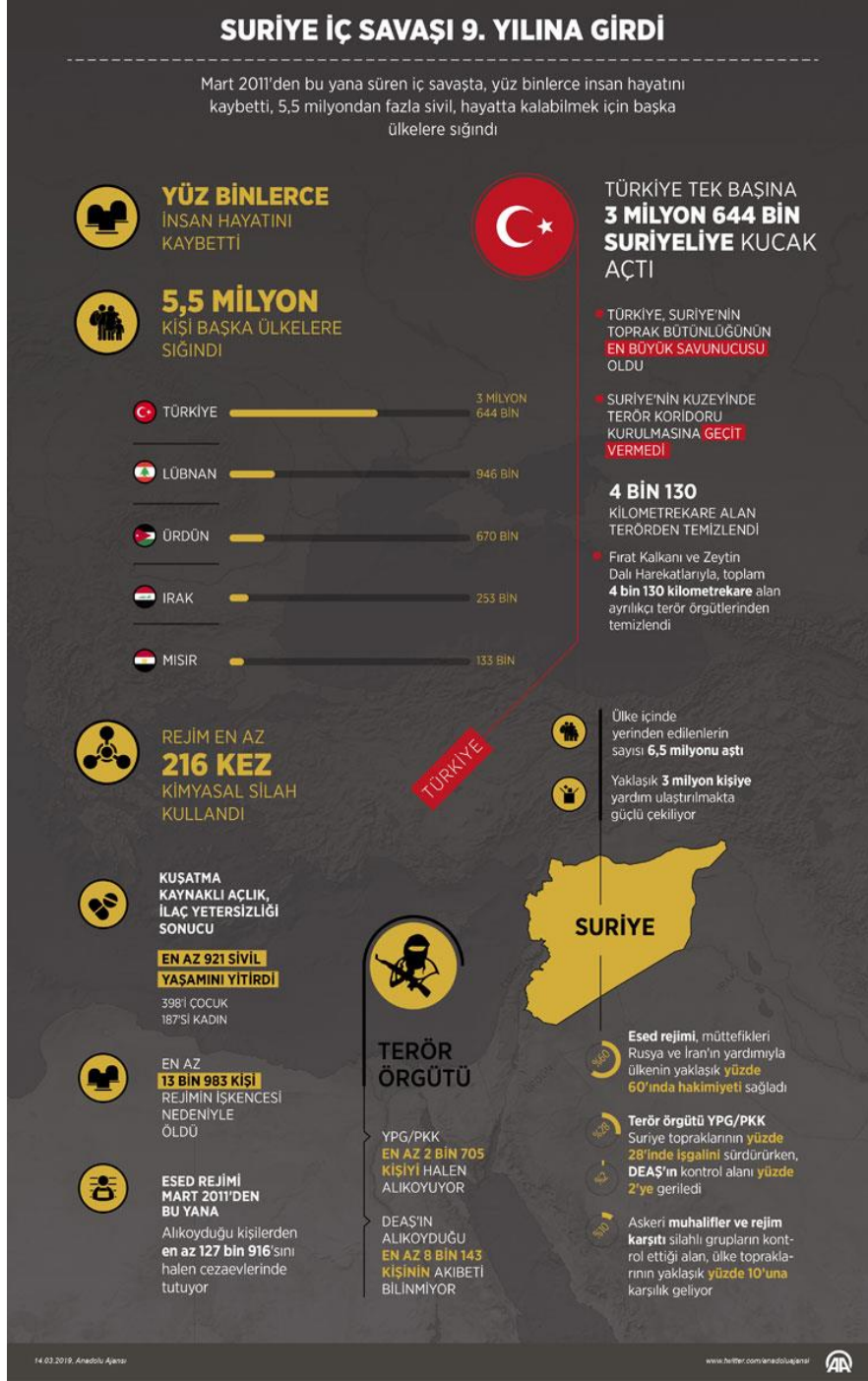
Kaynak: (Bbc New İnternet Sayfası, 2020)

Ek:4

Kaynak: (Misto, Koparan, & Kako, 2019)

Ek:5

Kaynak: (Anadolu Ajansı Resmi Sitesi, 2019)

Ek:6

10 soruda İdlib'de yaşananlar

1 İDLİB NERESİ?

Yaklaşık 4 milyon nüfuslu İdlib, Hatay ilinin karşısındaki Suriye topraklarında yer alıyor. Suriye'nin kuzeybatısında bulunuyor

2 TÜRK ASKERİ İDLİB'DE NE YAPIYOR?

Esed, Rusya ve İran'ın saldırıları nedeniyle İdlib halkı hızla Türkiye sınırına kaçıyor. Türk askeri, milyonluk göç dalgasına engel olmak için güven ortamı oluşturmaya çalışıyor. Gözlem noktalarında faaliyet göstererek, ateşkesin uygulanması için uğraşıyor

3 TÜRK ASKERİ VARLIĞININ ULUSLARARASI DAYANAĞI VAR MI?

Türkiye İdlib'deki birliklerini, Esed rejiminin garantörü Rusya ve İran'la yaptığı Astana anlaşmaları çerçevesinde konuşlandırdı

4 RUSYA VE İRAN ULUSLARARASI ANLAŞMALARINI NASIL UYGULUYOR?

Türkiye'nin de katıldığı anlaşmalara imza atan 2 ülke, Esed rejiminin saldırılarını önlemesi gerekirken, ona aktif destek veriyor

5 ESED REJİMİ İDLİB'DE NE YAPMAYA ÇALIŞIYOR?

Esed rejimi Rusya ve İran'ın yardımıyla tüm İdlib nüfusunu bölgeden Türkiye sınırına sürmeye çalışıyor. Sivil yerleşimleri vuruyor. İdliblileri "terörist" olarak görüyor. Silahlı gruplar arasında muhalif-radikal ayrımı gözetmiyor. 17 Eylül 2018'de varılan Soçi mutabakatından bu yana rejim ve destekçilerinin İdlib'e saldırılarında 1800'den fazla sivil can verdi

6 İRAN, İDLİB'DE NE YAPIYOR?

İran Devrim Muhafızları askerleri İran, Afganistan ve Pakistan'dan getirdikleri milislerden oluşturdukları terörist grupları sivilere ve silahlı gruplara karşı kullanıyor. Binlerce teröristten oluşan gruplar, mezhepsel inançları için kutsal bir savaş verdiklerine inanıyor

7 İDLİB'DE NE KADAR SİVİL GÖÇ ETTİRİLDİ?

Yalnızca 2019'un başından bu yana 1 milyon 640 bin sivil saldırılar nedeniyle Türkiye sınırı yakınına kaçtı. Ancak 2019 öncesinde göç ettirililerle bu sayı iki milyonu aşıyor

8 ESED REJİMİ TÜRK ASKERLERİNE NEDEN SALDIRDI?

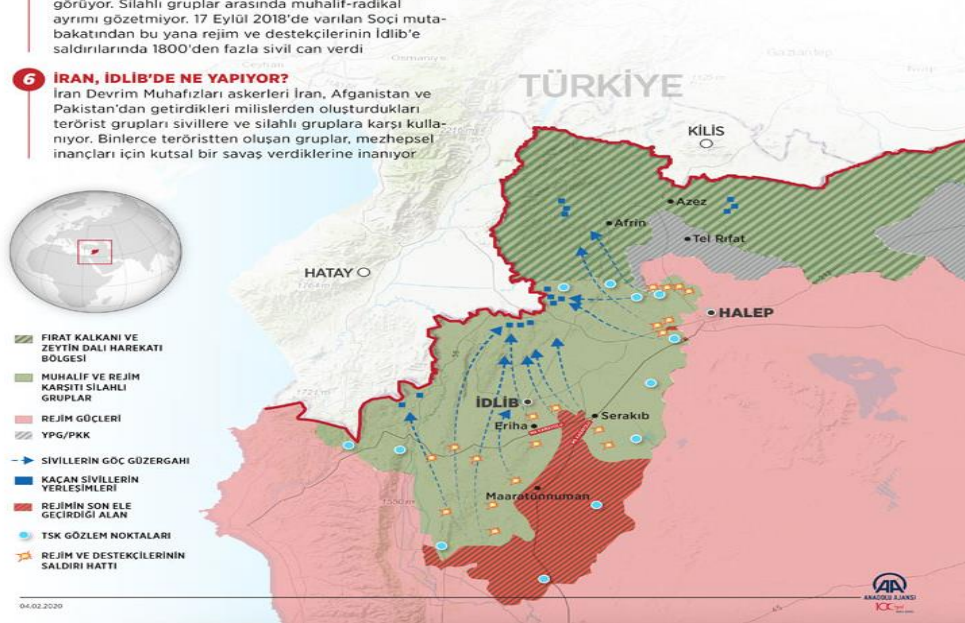
Esed rejimi ve İran destekli terörist gruplar, sivil nüfusu korkutarak Türkiye'ye göç ettirmelerinin önünde Türk askeri varlığını engel olarak görüyor. Bu nedenle Türkiye'nin bölgeden çıkmasını istiyor

9 TÜRKİYE SALDIRIYA KARŞI NE YAPTI, NE YAPIYOR?

Rejim güçlerinin saldırısı üzerine, İdlib'de konulu Türk unsurları 54 rejim hedefini yüzden fazla fırtına ve havan topuyla vurdu. 76 rejim mensubunu etkisiz hale getirdi. Tehdit oluşturan rejim unsurlarına da misliyle karşılık veriliyor

10 TÜRK ORDUSU İDLİB'DEKİ VARLIĞINI NASIL DESTEKLİYOR?

Türk ordusu, Hatay'ın Reyhanlı ilçesi üzerinden çok sayıda tank, zırhlı araç, personel taşıyıcı, personelden oluşan konvoyla İdlib'deki gözlem noktalarına askeri ve lojistik desteği sağlıyor. Türk hava unsurları ise Rusya'yla koordinasyon içinde bölgeye giriyor

Kaynak: (Kako, 2020)

Ek:7

Kaynak: (Bbc New İnternet Sayfası, 2020)